

Бібліографічний опис. Жумерук І., Остапйовська І. Інноваційний підхід до формування медіаграмотності здобувачів початкової освіти у процесі вивчення інформатики. *Педагогічний поступ* : матеріали II Всеукраїнського круглого столу (Луцьк, 2 червня 2022 р.) / За заг. ред. проф. Пріми Р. М. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2022. С. 6–11.

Жумерук Ірина – магістрант (студент) факультету педагогічної освіти та соціальної роботи кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Остапйовська Ірина – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАТИКИ

Анотація. У публікації актуалізовано зміст феномену медіаграмотності молодших школярів та методику її формування і розвитку; досліджено інноваційні підходи до формування і розвитку сучасних здобувачів початкової освіти при вивченні інформатики та наведено приклади.

Ключові слова: медіаграмотність, медіаграмотність молодших школярів, формування медіаграмотності молодших школярів, інноваційні підходи до формування медіаграмотності, інноваційний підхід до формування медіаграмотності молодших школярів, інноваційний підхід до формування медіаграмотності здобувачів початкової освіти, медіаграмотність здобувачів початкової освіти, формування медіаграмотності молодших школярів у процесі навчання інформатики

Перехід України до цифрового та інформаційного суспільства включає процес інформатизації на національному рівні, у тому числі й таку важливу його складову як освіченість (соціальний розвиток) та комп'ютерну грамотність усіх верств населення. Таким чином зростає роль цифрових та інформаційних технологій, особливо телекомунікації та медіа. Як результат, одним із базових завдань Нової української школи сьогодні є розвиток та формування тих компетенцій усіх учасників освітнього процесу, які дозволять їм продуктивно взаємодіяти з великою кількістю джерел інформації, аналізувати отримані ресурси та критично їх оцінювати, з'ясувати значення при вирішенні різноманітних завдань тощо.

Поняття медіа, школа та школярі сьогодні стали взаємопов'язаними та нерозривними. Інтернет та медіа стали постійними «мешканцями» кожного помешкання. Це логічно обумовлює той факт що, в ХХІ ст. комп'ютерні мережі та цифрова комунікація стали доступною кожного: і для мешканця великого мегаполісу, і жителя маленького селища; як для дорослого так і для дитини, яка тільки починає пізнавати світ. Медіа постійно крокують поруч із нами: вони поширюють рекламу товарів і послуг, повідомляють новини, навчають, допомагають пізнавати нове, створювати власні інформаційні продукти тощо. Сьогодні гаджети стали друзями, помічниками та навіть учителями здобувачів освіти (у тому числі – початкової). А у сучасних українських реаліях ЗМІ почали займати одну із домінуючих ролей у житті сучасного підростаючого покоління. Усі ці фактори зумовили цілу низку «медіаособливостей життя», а саме:

1) життя дітей (та й дорослих) проходить не тільки в реальному світі, але й у віртуальному, певною мірою – у вигаданому оточенні, де комунікація опосередкована електронним засобам;

2) школярі «співіснують» із великою кількістю інформації, у якій емоційні фактори переважають над психологічними (на жаль, досить часто ці впливи мають маніпулятивне та пропагандистське «забарвлення»);

3) у кожен момент часу під інформаційним впливом, одночасно перебуває значна кількість людей, тобто медіасередовище характеризується величезним впливом на аудиторії [4, с. 201].

Саме тому, медіаосвіта в НУШ орієнтована на підготовку здобувачів початкової освіти до суспільного життя, формування у них практичних навичок, які допоможуть їм розвиватися у теперішньому швидкозмінному соціумі. В інформаційному світі школярі повинні вміти критично ставитися до інформації, знати, яким джерелам довіряти, що таке фейкові повідомлення та як захистити себе та рідних від маніпуляцій медіа. Учні сьогодні уже змалку «знайомляться» та починають освоювати інноваційні технології. Саме тому вони мають зрозуміти, що таке медіаграмотність ще у початковій школі [2]. Це завдання вирішує медіаосвіта. Серед усього іншого, вона має навчити дітей як:

- 1) аналізувати та створювати медіатексти;
- 2) знаходити джерела медіаповідомлень, виявляти їхні інтереси;
- 3) тлумачити медіатексти та цінності, які вони несуть;
- 4) добирати правильні медіа, щоб створювати та розповсюджувати свій власний медіапродукт та охоплювати аудиторію, якій це буде цікаво та багато іншого.

Таким чином, основною метою, яку ставить перед собою медіаосвіта у початковій ланці освіти сьогодні є розвиток пізнання та формування критичного мислення школярів.

У процесі формування медіаграмотності, здобувачі початкової освіти: розширюють коло своїх знань про поняття «грамотність»; розвивають особисту активність, креативність та стають вдумливими громадянами своєї держави; усвідомлюють та активно використовують той факт, що медіа є частиною культури та соціалізації; використовують власні навички, переконання та невеликий, але ґрунтовний досвід, щоб зрозуміти сенс повідомлень медіа.

Медіаосвіта допомагає молодшокласникам зрозуміти, як медіа працюють у суспільстві, і набути компетентностей для використання цих знань на практиці. Таким чином, саме сприяння розвитку української системи медіаосвіти забезпечить результативну взаємодію учня початкових класів із сучасною медіасистемою та сформує у нього індивідуальну медіасвідомість, медіаактивність та медіаграмотність.

Використання саме інноваційних підходів під час формування медіаграмотності в молодшокласників сьогодні є дуже важливим етапом їхньої

медіаосвіти. Адже на уроках інформатичної освітньої галузі школярі стають більш самостійними, ставлять перед собою мету, яку прагнуть досягнути починаючи працювати за комп'ютером як основним засобом навчання. Разом із тим використання медіаресурсів у навчанні допомагає досягти цілей медіаосвіти та підвищити рівень навчання інформатичної освітньої галузі здобувачів початкової освіти. А численні інноваційні підходи до формування медіаосвіченості школярів дозволяють використовувати на уроках різноманітні види і відповідні засоби наочності (відео, динамічна і статична графіка, віртуальні середовища, доповнена реальність тощо), активізують вияви зворотного зв'язку та поживляють індивідуальну роботу кожного, дають доступ до різних потоків інформації. А це, в свою чергу, означає, що вчитель повинен постійно саморозвиватися, щоб знаходити нові технології, які можна застосувати на уроці і підвищувати інтерес дітей до медійної грамотності.

Аналіз наукових досліджень та спостереження за освітньою практикою початкових класів дав змогу виокремити ряд інноваційних підходів до формування медіаграмотності учнів молодших класів у процесі вивчення інформатики:

- 1) мікронавчання – невеличкими кроками до великої мети;
- 2) проблемне навчання – уміння відрізнити факти від гіпотез, будувати припущення;
- 3) проєктна діяльність – опанування навичками аналітичного погляду на медіаінформацію;
- 4) перевернуте навчання – працювати в групах, інтерактивне оцінювання;
- 5) навчання на запитах – критично ставитися до отриманих повідомлень;
- 6) «обчислювальне» мислення – здатність розпізнавати закономірності, розділяти великі проблеми на маленькі частини та розробляти алгоритм вирішення проблем [3].

Усі ці підходи постійно оновлюють як свій зміст, так і методи, форми й засоби практичної реалізації. Таким чином, використання інноваційних підходів вимагає впровадження нових розробок для підвищення якості освіти в школах – особливо початковій ланці. Адже на сучасному рівні розвитку початкової освіти провідне місце

займає зосередження на застосуванні в освітньому процесі нетрадиційних форм і підходів до формування медіаграмотності. Цьому сприятиме використання медіатехнологій на уроках інформатики, адже вони дозволяють досягнути і виховних, і навчальних, і розвивальних цілей, а саме:

- виховувати здобувачів освіти з національною свідомістю. Наприклад, провести веб-квест, щоб дізнатися нові цікаві факти про місто, селище, в якому проживаєш;

- сприяти швидкій систематизації знань, наприклад, за допомогою деяких програм можна створити інтелект-карти, віртуальні дошки, інтерактивні тести тощо;

- використовувати месенджери (*Telegram, Viber* та ін.) для домашніх завдань, обговорень, опитувань;

- організовувати і проводити віртуальні екскурсії. Школярі можуть дистанційно «відвідати» музеї, палаци, парки тощо;

- підвищувати рівень грамотності та медіаграмотності учнів;

- розвивати логіку (завдяки використанню пазлів, ребусів тощо).

Варто зазначити, що використання медіаресурсів в освіті ґрунтується на загальному розумінні зміни ролі інформації у навчальному процесі та принципах взаємодії в інноваційному просторі. Інтегрування медіа до освітнього процесу дозволяє перейти від навчання на основі інформації, почутої від учителя або прочитаної у підручнику чи посібнику, до навчання через сприйняття інформації з електронних джерел [1].

Підсумовуючи проведену дослідницьку діяльність можна стверджувати, що розвиток вітчизняної медіаосвіти в майбутньому буде сприяти не тільки підвищенню рівня і якості медіанавичок усіх членів українського суспільства, але й збільшенню кількості медіаактивних громадян, що стане важливим етапом розбудови освітнього середовища в Україні. З логічної та практичної точки зору: використання медіа на уроках інформатики буде значно покращено та розширено, якщо використовувати інноваційні підходи. Адже теперішнє та майбутнє покоління дітей потребують динамічної освітньої системи, яка пов'язана з їхніми майбутніми соціальними та особистими життєвими потребами. Саме тому використання інноваційних підходів,

технологій для формування медіаграмотності здобувачів освіти під час вивчення інформатичної освітньої галузі набуває великого значення в роботі загальноосвітніх навчальних закладів. Проте не варто забувати, що розвиток медіакультури та формування медіаграмотності є тривалим і складним процесом, проте разом із тим досить важливим та потрібним.

Джерела та література

1. Жук Ю. О. Організація навчальної діяльності у комп'ютерно-орієнтованому навчальному середовищі. Інформаційне забезпечення навчального процесу: інноваційні засоби і технології : колективна монографія. Київ : Атіка, 2005. С. 195–204
2. Медіаграмотність. З чого почати. *Нова українська школа* : веб-сайт. 2017. URL: <https://nus.org.ua/articles/mediagramotnist-z-chogo-pochaty/> (дата звернення: 21.05.2022).
3. Морзе Н. В. Інноваційні підходи для навчання інформатики. *Вебінар*. 2022. URL: <https://youtu.be/vdpPYpWnIsk> (дата звернення: 21.05.2022).
4. Петрунько А. В. Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіа середовищі : монографія. 2-е вид. Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2011. 480 с.